

I. PAALKSNIŲ PILKAPYNAS

Kaip minėta, tyrinėti Paalksnių pilkapyną buvo pradėta 2003 m. liepos pradžioje. Prieš sudarant pilkapyno situacijos planą ir pradėdant tyrinėti, pilkapyno teritorijoje teko iškirsti krūmus ir jaunus medelius, išnešti krūvas medžių šakų, likusių iškirtus mišką. Tik tada paaiškėjo bendras pilkapių skaičius, jų tarpusavio išsidėstymas.

Iš viso pagrindinėje grupėje buvo dvidešimt pilkapių. Plane jie pažymėti romėniškais skaitmenimis (3 pav.). Pirmaisiais numeriais buvo pažymėti pilkapiai, esantys šiaurės vakarinėje dalyje, paskutinais – pietinės dalies pilkapiai. Atstumas tarp gretimų pilkapių buvo nevienodas. I ir II pilkapių sampilai lietsi, tarp kitų gretimų pilkapių sampilų atstumas buvo nuo 40–50 cm iki 2–4–6 m, kartais ir daugiau. Plane buvo pažymėti tik neabejotini pilkapių sampilai. Buvo matyti, kad kažkada jų yra buvę daugiau. Atrodo, iškirtus mišką labiausiai nukentėjo rytinė pilkapyno dalis – ten vietomis buvo likę pavienių stambių akmenų, beformių pakilimų. Čia galėjo būti sunaikinta kelių pilkapių grupė.

Dauguma pagrindinės grupės pilkapių buvo apardyti, pavyzdžiui, išlikusi tik pusė I pilkapio sampilo. Kituose pilkapiuose buvo matyti traktorių vikšrų pėdsakų, nustumtos žemės juostų. Kelių pilkapių sampiluose žiojėjo neseniai iškastų duobių liekanos – lobių ieškotojų darbas.

Apie 70 m į šiaurę nuo pagrindinės grupės, jau šiaurinėje minėto kelio, einančio į vieškelį, pusėje buvo išlikęs dar vienas pilkapis, kuris plane buvo pažymėtas XXI numeriu (žr. 2 pav.). Šis pilkapis buvo ištiesai iškasinėtas bulviarūšiais ir duobėmis. Kaip vėliau paaiškėjo, jame, būdamas paauglys, kasė sklypo savininkės Emilijos Aleksandravičienės vaikaitis Aleksas Aleksandravičius.

Visų pilkapių tyrimo metodika buvo vienoda. Juose buvo paliekama viena 0,5 m pločio kontrolinė juosta sampilo viduryje. I–III, V–X, XIV, XVI pilkapiuose juostos buvo matuotos pietų–šiaurės kryptimi, IV pilkapyje – rytų–vakarų kryptimi. Tik XXI pilkapyje, kurio sampilo skersmuo buvo didelis, buvo paliktos dvi kontrolinės juostos, kurių viena matuota pietų–šiaurės, kita – rytų–vakarų kryptimi. Kontrolinės juostos žymėtos skaičiais, kai kada (XXI pilk.) ir raidėmis. Dažniausiai vienu metu buvo kasamos abi sampilo pusės, kartais viena, vėliau kita. Kontrolinės juostos kartu buvo ir sampilų pjūviai, kuriuose buvo matyti atskiri supiltų žemių sluoksniai. Kapų ir radinių gylis buvo žymimas nuo kontrolinių juostų viršaus, t. y. nuo tyrinėjimų metu išlikusio sampilo viršaus. Kontrolinės juostos leido pilkapių planuose tiksliai fiksuoti kapų padėtį, išlikusius akmenų vainikus ar pavienius akmenis.

Tyrinėjimai buvo pradėti Paalksnių pilkapyno šiaurės vakarinėje dalyje, kuri buvo gerokai nukentėjusi kertant mišką.

I PILKAPIS

I numeriu buvo pažymėtas pilkapis, esantis pilkapyno šiaurės vakariniame pakraštyje (7 pav.). Pilkapio sampilas buvo labai apardytas. Atrodo, kad raunant kelmus buvo nustumtas sampilo pietrytinis kampas. Traktoriaus vikšrų žymių buvo ir pilkapio šiaurės vakariniame kampe. Kai kur sampilo paviršiuje buvo nedidelių akmenų, greičiausiai, išjudintų iš vainiko. Taigi sampilas buvo sunaikintas apie 50–60 %.

I pilkapio sampilo spėjamas dydis yra apie 8 × 8 m, aukštis – apie 1 m. Jis buvo supiltas iš aplin-

7 PAV. I pilkapis prieš tyrinėjimus iš rytų pusės

ABB. 7. *Hügelgrab I vor den Ausgrabungen. Blick von Osten.*

kinės žemės – smėlio. Kontrolinėje juostoje buvo matyti tokie sluoksniai. Viršutinį 5–7 cm storio sluoksnį sudarė velėna. Po ja iki 95–100 cm gylio pilkapiro centre buvo maišytas pilkšvas smėlis. Šiame gylyje buvo pasiektas įžemis – švarus geltonas smėlis. Pilkapiro šiaurinėje dalyje 60–80 cm gylyje buvo degėsių ir angliukų sluoksnelis – lyg pilkapiro pagrindo liekanos. Pietiniame sampilo pakraštyje virš seno paviršiaus buvo matyti supiltos tamsios žemės sluoksnis, tikriausiai, atsiradęs stumdant žemes buldozeriu.

Labai apardytą buvo sampilo vakarinė dalis. Joje buvo iškastas bulviarūšis (skersmuo – 1,3 m) ir kita duobė (skersmuo – 95–97 cm). Bulviarūšis ir duobė buvo tikrinti iki 1,6–1,7 m gylio, bet archeologinių radinių neaptikta.

Iškasus pilkapį, atidengtos apskrito akmenų vainiko liekanos (8, 9, 10 pav.). Vainikas buvo blogai išlikęs, nesudarė ištisinės akmenų sienelės. Iš viso vainikui galėjo priklausyti apie 85 akmenis, kurių dydis, matuojant iš viršaus, buvo 10 × 12 cm, 11 × 13, 10 × 18, 15 × 16, 15 × 17, 16 × 20, 20 × 23, 32 × 36, 40 × 40, 43 × 50 cm ir pan. Didžiausias akmuo (dydis – 60 × 80 cm) buvo sampilo pietinėje pusėje,

tačiau jis, atrodo, buvo išjudintas buldozeriu stumdant kelmus. Mažiausiai akmenų buvo likę vakariniame sampilo pakraštyje. Kadangi akmenų vainikas nevisiškai išlikęs, sunku buvo nustatyti tikslų jo skersmenį. Atrodo, kad rytų–vakarų kryptimi vainiko skersmuo vidinėje pusėje buvo 6,5 m.

Kapas Nr. 1. Sunykusio vyro kapo liekanos buvo atidengtos šiaurės vakariniame sampilo pakraštyje, 45–48 cm gylyje. Mirusiojo griaučiai buvo visai sunykę (11 pav.).

Mirusiojo galvūgalyje gulėjo vienas 11 × 14 cm dydžio akmuo. Nuo šio akmens į šiaurę (dešinę) per 9 cm buvo pusiau statmenai įbestas į žemę geležinis įmovinis kirvis (12:1 pav.). Jo ilgis – 16 cm, ašmenų plotis – 4,5 cm. Per 61 cm nuo kirvio įmovos kojūgalio link rasta žalvarinė prūsų serijos akinė segė (12:2 pav.). Jos aukštis – 8,8 cm, įvijos ilgis – 2 cm, kojulės plotis apačioje – 1,8 cm. Atrodo, segė buvo šiek tiek išjudinta iš vietos.

Sprendžiant pagal akmenį ir įkapes, mirusysis laidotas galva į PV 255° kryptimi. Tiriant kapo vietą, buvo surasta angliukų, iki 95–100 cm gylio. Matyt, kapas buvo įrengtas virš pilkapiro pagrindo.

Kapo chronologija – B2 periodo antroji pusė.

8 PAV. I pilkpio vakarinė pusė iš pietų

ABB. 8. Der westliche Teil des Hügelgrabes I. Blick von Süden.

9 PAV. I pilkpio rytinė pusė iš pietų

ABB. 9. Der östliche Teil des Hügelgrabes I. Blick von Süden.